

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NARIAI

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo specialiajai tyrimo komisijai pateiktų siūlymų pradėti apkaltos procesą Lietuvos Respublikos Seimo nariui Petru Gražuliui pagrįstumui ištirti ir išvadai dėl pagrindo pradėti apkaltos procesą parengti

2023-05-10

ATSKIROJI SEIMO NARIŲ GRUPĖS NUOMONĖ DĖL IŠVADOS DĖL TEIKIMO PRADĖTI APKALTOS PROCESĄ SEIMO NARIUI PETRUI GRAŽULIUI

Nepritardami Lietuvos Respublikos Seimo specialiosios tyrimo komisijos pateiktų siūlymų pradėti apkaltos procesą Lietuvos Respublikos Seimo nariui Petru Gražuliui pagrįstumui ištirti ir išvadai dėl pagrindo pradėti apkaltos procesą parengti (toliau – Komisija) parengtai išvadai, teikiame šias pastabas:

1) dėl dalies Komisijos narių šališkumo bei Komisijos narių reiškiamų išankstinių nuomonių

Komisijai savo veikloje nepavyko išvengti šališkumo ir išankstinės nuomonės pareiškimų. Pavyzdžiui, Komisijos narys Tomas Vytautas Raskevičius vykstant Komisijos tyrimui, neišklausius visų liudininkų ir neturint teismo ekspertų išvados ne kartą, pavyzdžiui 2023 m. kovo 21 d., balandžio 16 d., užtikrintai teigė, kad P. Gražulis yra balsavęs už L. Jonauską (šaltiniai: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/t-v-raskevicius-seimo-nariai-teigia-kad-p-grazulis-ne-karta-balsavo-uz-kita-kolega-56-2026072>; <https://tv.lrytas.lt/laidos/24-7/2023/04/16/news/t-v-raskevicius-pasisake-apie-p-grazulio-apkalta-ir-siurkstu-priesaikos-lauzyma-26742396>).

Pažymėtina, kad Komisijos reglamentas kitiems asmenims, nei Pirmininkas, neturint įgaliojimų iš viso draudžia komentuoti Komisijos veiklą. T. V. Raskevičius, reikšdamas išankstinę nuomonę, tokių įgaliojimų kalbėti apie tyrimą neturėjo.

Kovo 29 d. Komisijos posėdyje, t.y. dar tuo metu, kai nebuvo apklausti liudininkai ir nebuvo gauta teismo ekspertų išvada, Komisijos pirmininkas L. Slušnys pareiškė: „L. SLUŠNYS (TS-LKDF). Buvo balsuojama, nesvarbu, kas už, kas... taip sakant, nieko ten, jūs suklastojote, jūs pavogėte balsą. P. GRAŽULIS (MSG). Tai jūs taip sakote. L. SLUŠNYS (TS-LKDF). Pavogėte. Gerai. I. Haase.“ Žinant, kokią didelę įtaką Komisijai organizuojant posėdžius bei vėliau, rengiant išvadą, gali daryti jos pirmininkas, tokie pirmininko pareiškimai, rodantys jo išankstinį nusistatymą P. Gražulio veiksmų atžvilgiu, leidžia abejoti ne tik jo, bet ir visos Komisijos išvados objektyvumu, išvadoje atliekamu įvykio aplinkybių objektyviu ir nešališku vertinimu.

Be to, Komisijai atliekant tyrimą dalyvavo ir asmenys, anksčiau vertinę P. Gražulio veiksmus, apie juos jau išsakę savo vertinimą Etikos ir procedūrų komisijos formatu bei, būdami tyrėjais, kartu ir liudiję komisijai. Taigi, buvo susiklosčiusi teisinio proceso atžvilgiu ydinga situacija, kuomet vienas ir tas pats asmuo yra ir liudytojas, ir tyrėjas tame pačiame procese. Pažymėtina, kad paprastai, užtikrinant teisę į tinkamą bei teisingą procesą, teisiniuose procesuose stengiamasi, kad tyrimus atliktų tos pačios sudėties tyrėjų korpusas, taip ne tik užtikrinant vienodas tyrėjų galimybes aiškintis situaciją, bet ir garantuojant, kad tyrėjas nuomonę apie vertinamą įvykį susiformuos pats asmeniškai, o ne iš kitų tyrėjų užduotų klausimų ar pasiūlytų nuostatų.

II) dėl viešumo ir Seimo nario, kurio veiksams ištirti sudaryta Komisija, teisių neužtikrinimo

Konstitucinis Teismas 1999 m. gegužės 11 d. nutarime yra konstatavęs, kad apkaltos konstitucinė samprata suponuoja tinkamą teisinį procesą, kuriame prioritetas teikiamas asmens teisių apsaugai. Garantuojant asmens teisių apsaugą būtina paisyti pamatinių teisinės valstybės principų, kurie reikalauja, kad jurisdikcinės ir kitos teisės taikymo institucijos būtų nešališkos ir nepriklausomos, siektų nustatyti objektyvią tiesą ir sprendimą priimtų tik teisės pagrindu. Tai įmanoma tik jei procesas yra viešas, šalys turi lygias teises, o teisiniai ginčai, ypač dėl asmens teisių, sprendžiami užtikrinant šiam asmeniui teisę ir galimybę jas ginti. Teismas pažymėjo, kad *mutatis mutandis* tai taip pat taikytina pradedant ir vykdant apkaltos procesą Seime.

2017 m. gruodžio 19 d. nutarime Teismas taip pat konstatavo, kad „asmuo, kuriam gali būti pradedama apkalta, turi turėti realią galimybę žinoti, kuo yra kaltinamas, pateikti savo paaiškinimus Seimui, šiam asmeniui pateiktų kaltinimų pagrįstumą tiriančiai Seimo sudarytai komisijai ar kitam Seimo struktūriniam padaliniui, Seimo posėdyje, kuriame sprendžiama, ar pradėti apkaltą, atsakyti į argumentus, kuriais grindžiami šiam asmeniui pateikti kaltinimai.“ 2017 m. gruodžio 22 d. nutarime teismas pažymėjo, kad „Tinkamo teisinio proceso reikalavimas šioje parlamentinėje procedūroje pagal Konstituciją suponuoja tokį procesą, kurio metu Seimo narys ar valstybės pareigūnas, kuriam gali būti pradedama apkalta, galėtų veiksmingai naudotis minėtomis teisėmis, be kita ko, žinoti, kuo yra kaltinamas, pateikti savo paaiškinimus, atsakyti į argumentus, kuriais grindžiami jam pateikti kaltinimai. Dėl to ši parlamentinė procedūra turi būti *inter alia* tokia, kad Seimo sudarytoje komisijoje ar kitame Seimo struktūriniame padalinyje būtų tiriamas apkaltą inicijuojančių Seimo narių (ar Seimo struktūrinio padalinio) pateiktų kaltinimų pagrįstumas, o ne <...> būtų sudarytos prielaidos atgrasyti Seimo narį ar valstybės pareigūną, kuriam gali būti pradedama apkalta, naudotis minėtomis tinkamo teisinio proceso teisėmis.“

Seimo nariui P. Gražuliui, pateikus savo parodymus, nebuvo sudaryta galimybė naudotis konstitucinėmis teisėmis ir toliau pilnavertiškai dalyvauti procese: reaguoti į liudininkų parodymus, atliktą ekspertizę bei Komisijos parengtą išvadą ir pateikti atitinkamus paaiškinimus, atsakyti į argumentus, kuriais grindžiami jam pateikti kaltinimai, kadangi jis nebuvo kviečiamas į visus komisijos posėdžius, motyvuojant tuo, kad apie juos turėtų sužinoti iš viešosios erdvės, o taip pat P. Gražuliui nebuvo skirtas laikas pasisakyti dėl ekspertų išvados bei Komisijos išvados prieš Komisijai priimant galutinį sprendimą. Tą liudija ir gegužės 10 d. Komisijos posėdžio darbotvarkė, kurioje svarstant išvadą net neišskirtas laikas P. Gražulio pasisakymui). Nenorą informuoti ir pakviesti į posėdžius asmenį, kuriam planuojama pradėti apkaltos procesą, gerai iliustruoja balandžio 19 d. posėdžio stenograma:

„A. ŠIRINSKIENĖ (MSNG). Turiu vieną bendrą klausimą – ta čia jau dėl įrašo, matyt, kad istorijai liktų – ar medžiaga ir kvietimas į posėdį buvo išsiųstas Seimo nariui P. Gražuliui? L. SLUŠNYS (TS-LKDF). Aš neatsakysiu. Dabar... ---. P. Gražulis apie posėdį tikrai žino, nes visa informacija yra vieša, viskas patalpinta. A. ŠIRINSKIENĖ (MSNG). Jis turi, jūsų supratimu, ieškoti. ---. P. Gražulis susipažino vakar atėjęs pas mane asmeniškai su... L. SLUŠNYS (TS-LKDF). Jo, aš galiu pasakyti, kad vakar... Pirmiausia, gerai. Procedūriškai, kaip jūs sakote, kadangi tai yra įrašas, galiu pasakyti tada labai aiškiai – vakar tikrai P. Gražulis salėje žinojo, kad šiandien posėdis, nes jis pats priėjo prie manęs ir pasakė, kad jis peržiūrėjo vaizdo įrašą, kurio jis prašė (šitą, atrodo, jis peržiūrėjo)... ---. Jis abudu peržiūrėjo. L. SLUŠNYS (TS-LKDF). Jis abudu peržiūrėjo ir dar pasakė savo nuomonę ir visa kita. Aš sakau: rytoj svarstome. Sako: žinau, žinau. Jis apie posėdį tikrai žino. A. ŠIRINSKIENĖ (MSNG). Ar jisai buvo kvieistas? Mano toks klausimas. L.

SLUŠNYS (TS-LKDF). Kviesti nėra būtina. Aš pasižiūrėjau, aš to klausiau – kviesti man nėra būtina. Jie žino ir jie gali dalyvauti. Mes nedraudžiame.“

Ne gana to, Komisijos darbo metu iš Seimo nario P. Gražulio buvo tyčiojamasi, užduodant menamus, tiesiogiai nieko bendro su atliekamu tyrimu neturinčius klausimus. Antai, kovo 29 d. posėdyje „T. V. RASKEVIČIUS (LF). Gerai. Tada pereisiu prie kito klausimo. Gerbiamas kolega, ar tikite stebuklais?

P. GRAŽULIS (MSNG). Kaip čia susiję su šituo?...T. V. RASKEVIČIUS (LF). Atsakykite, taip ar ne? P. GRAŽULIS (MSNG). Kaip čia susijęs šitai su komisijos darbu? T. V. RASKEVIČIUS (LF). Aš pakartosiu klausimą. Gerbiamas Petrai Gražuli, ar tikite stebuklais? P. GRAŽULIS (MSNG). Koks jūsų reikalas mano tikėjimas. A. ŠIRINSKIENĖ (MSNG). Kolegos, gal nedarykime cirko? T. V. RASKEVIČIUS (LF). Aš, gerbiama komisijos nare, šiuo metu užduodu klausimus. L. SLUŠNYS (TS-LKDF). Yra klausimas, turi teisę užduoti klausimą. P. GRAŽULIS (MSNG). Prie ko čia tie stebuklai? T. V. RASKEVIČIUS (LF). Kaip suprantu, neatsakėte į šitą klausimą. <...>T. V. RASKEVIČIUS (LF). Dar kartą pakartojau klausimą, jūs tikite stebuklais ar ne? P. GRAŽULIS (MSNG). O jūs? T. V. RASKEVIČIUS (LF). Aš tai ne. P. GRAŽULIS (MSNG). O aš tikiu.

T. V. RASKEVIČIUS (LF). Gerai. Aš daugiau klausimų neturiu. P. GRAŽULIS (MSNG). Aš esu krikščionis, tikiu stebuklais. Ir Kristus, gyvendamas Žemėje, padarė labai daug stebuklų. T. V. RASKEVIČIUS (LF). Tai Jėzus Kristus tą mygtuką ir spaudė.“

Lietuvos Respublikos Seimo statuto 233 straipsnio 1 dalis, kaip ir Komisijos darbo reglamentas, nustato, kad Seimo specialiosios tyrimo komisijos posėdžiai, susiję su apkaltos procesu, paprastai yra uždari. Tačiau Komisijos veiklos atveju Komisija nedisponavo jokia įslaptinta informacija, komercine paslaptimi, nenagrinėjo privataus gyvenimo klausimų, o taip pat nedisponavo jokiais asmens duomenimis, kurie jau nebūtų viešai žinomi. Taigi, Komisija neturėjo pagrįsto motyvo savo veiklą uždaryti nuo visuomenės. Tą patvirtina ir Komisijos pirmininko L. Slušnio teiginys Komisijos posėdyje, kuriuo jis pagrindė būtinybę rengti uždarus posėdžius: „viešumas kartais tiesiog yra spektaklis, kuris neturi jokios naudos niekam“. Kas nėra teisinio pobūdžio argumentas ar motyvas. Toks Komisijos veiklos uždarymas kelia klausimų dėl tikrųjų komisijos veiklos tikslų bei menkina Seimą kaip instituciją, sukuria prielaidas abejoti jo skaidrumu. Taigi, yra nesuderinamas su deklaruojamais atvirumo visuomenei, atskaitomybės, viešumo principais.

III) dėl aplinkybių vertinimo

Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad ne kiekvienas Konstitucijos pažeidimas savaime yra šiurkštus Konstitucijos pažeidimas; sprendžiant, ar Seimo narys savo veiksmais šiurkščiai pažeidė Konstituciją, kiekvienu atveju būtina įvertinti veiksmų pobūdį, jų turinį, atlikimo aplinkybes, laiką, vietą, sistemingumą, pakartotinumą, trukmę, veiksmus atlikusio asmens elgesį po jų padarymo, kitas reikšmingas aplinkybes (2010 m. spalio 27 d., 2014 m. birželio 3 d., 2017 m. gruodžio 19 d. išvados). Nors Konstitucinis Teismas nėra tiesiogiai pasisakęs, manytina, kad ir ne kiekvienas etikos ar teisės akto pažeidimas yra ir priesaikos sulaužymas. Priešingu atveju, apkaltos procesus priesaikos sulaužymo pagrindu tektų pradėti ir dėl administracinių nusižengimų ar mažareikšmių politikų etikos kodekso pažeidimų. Dėl to balandžio 5 d. posėdyje buvo siūloma Komisijai pakviesti Konstitucinės Teisės ekspertus, kurie, suteikdami specialiųjų žinių, Komisijos nariams padėtų preliminarai įsivertinti, ar yra pakankamas teisinis pagrindas apkaltos procedūrai inicijuoti ir kreiptis į Konstitucinį Teismą. Juo labiau, kad P. Gražulio tariamai atliktas veiksmas, kurio patikimai neįmanoma nustatyti, nes net Lietuvos teismo ekspertizės centro ekspertas apibūdino kaip „dešine ranka atlieka nenustatytą veiksmą/veiksmus ties Seimo nario Lino

Jonsausko balsavimo vietos elektroninio balsavimo bloko panele“ (o ne balsavimą už kitą Seimo narį), akivaizdžiai stokoja esminių šiurkštumo požymių – pakartotinum, trukmės, sistemingumo. Tačiau Komisija atsisakė išklausti konstitucinės teisės ekspertus.

Taip pat, įvertinant tai, kad apkaltos procesas Seimo nariui gali sukelti baudžiamosios atsakomybės lygmens pasekmes – teisės eiti Seimo nario pareigas netekimą bei pasyviosios rinkimų teisės apribojimą, manytina, kad įrodinėjimo lygmuo sprendžiant dėl apkaltos pradėjimo turėtų būti toks, kad Komisija privalėtų nustatyti Seimo narį neabejotinai balsavus už kitą asmenį. Tuo tarpu dabar Komisija savo išvadoje imasi vertinti veiksmus, kurių iš vaizdo įrašo neįmanoma nustatyti net teismo ekspertų vertinimu, ir kurie, geriausiu atveju, - Komisijos išvadoje liko nuspėti iš aiškiai neįvardintų aplinkybių visumos bei nesiskiriantys nuo valdančiajai daugumai priklausančių Komisijos narių išsakytų išankstinių nuomonių. Primintina, kad Komisija savo išvadoje pati pripažįsta, jog ir Seimo elektroninė balsavimo sistema fiksuoja tik galutinį rezultatą, bet ne tai, kaip elgiamasi su pultu balsavimo intervalo metu, t.y. ne kaip buvo balsuojama/keičiamas balsavimas.

Taip pat atliekant tyrimą liko neatsakytas klausimas, kaip P. Gražulis, darant prielaidą jog jis esą balsavo už L. Jonauską, galėjo du (registravimosi ir balsavimo) mygtukus paspausti vienu rankos ištiesimu ir per tokį trumpą laiko intervalą, kai tuo tarpu Komisija savo posėdžiuose yra diskutavusi apie tai, kad to padaryti yra neįmanoma. Pavyzdžiui, balandžio 5 d. posėdžio stenogramoje išsakyta tokia Seimo nario E. Gentvilo nuomonė „E. GENTVILAS (*LSF*). Man taip žiūrint į tą kolegą Petro judesį atrodo, kad jeigu jis ir palietė ką nors, tai palietė vieną kartą, ar ne? Turbūt visiems toks įspūdis. Nepanašu, kad su vienu pirštu vieną mygtuką, paskui kitą. Tačiau ar galėjo būti taip, kad, pavyzdžiui, užsiregistravo L. Jonauskas balsavimo pusės minutės eigoje, paskui nosisuka ir... (*Balsas salėje: „Bet čia jau interpretacija.“*) Jo, jo, jo, aš čia tikslinuosi su kolegomis, tiesą sakant, tai ir nėra klausimas. Įspūdį tikslinuosi. (*Balsai salėje*) Gerai.“

Seimo nariai

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Lietuvos Respublikos Seimas, Gedimino pr. 53, 01109 Vilniaus m., Lietuva (2023-05-11 10:11:18)
Dokumento pavadinimas (antraštė)	ATSKIROJI SEIMO NARIŲ GRUPĖS NUOMONĖ DĖL IŠVADOS DĖL TEIKIMO PRADĖTI APKALTOS PROCESĄ SEIMO NARIUI PETRUI GRAŽULIUI
Dokumento rūšys	-
Dokumento registracijos data ir numeris	2023-05-10 Nr. V-2023-7471
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	-
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Agnė Širinskienė, Seimo narys
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-05-10 11:25:05 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2023-05-10 11:25:10 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugos teikėją	EID-SK 2016,2.5.4.97=#160e4e545245452d3130373437303133,AS Certifitseerimiskeskus,EE
Sertifikato galiojimo laikas	2021-01-15 11:50:53–2024-01-15 11:50:53
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Ligita Girskienė, Seimo narys
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-05-10 14:36:33 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2023-05-10 14:36:43 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugos teikėją	EID-SK 2016,2.5.4.97=#160e4e545245452d3130373437303133,AS Certifitseerimiskeskus,EE
Sertifikato galiojimo laikas	2020-12-29 13:04:13–2023-12-29 13:04:13
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Vaida Giraitytė-Juškevičienė, Seimo narys
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-05-10 15:04:29 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2023-05-10 15:05:35 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugos teikėją	EID-SK 2016,2.5.4.97=#160e4e545245452d3130373437303133,AS Certifitseerimiskeskus,EE
Sertifikato galiojimo laikas	2022-07-01 12:13:49–2025-07-01 12:13:49
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Eugenijus Sabutis, Seimo narys
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-05-10 16:13:08 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2023-05-10 16:13:09 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugos teikėją	ADIC CA-B,Asmens dokumentu israsymo centras prie LR VRM,2.5.4.97=#1609313838373738333135,LT

Sertifikato galiojimo laikas	2020-11-26 08:42:20–2023-11-26 08:42:20
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Laima Nagienė, Seimo narys
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-05-10 16:19:52 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2023-05-10 16:20:25 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugos teikėją	EID-SK 2016,2.5.4.97=#160e4e545245452d3130373437303133,AS Sertifitseerimiskeskus,EE
Sertifikato galiojimo laikas	2020-12-01 10:28:05–2025-11-30 23:59:59
Parašo paskirtis	Registravimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Seimo kanceliarija, Dokumentų valdymo sistema
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-05-10 16:20:30 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-EPES
Laiko žymoje nurodytas laikas	-
Informacija apie sertifikavimo paslaugos teikėją	RCSC IssuingCA,VI Registru centras - i.k. 124110246,RCSC,LT
Sertifikato galiojimo laikas	2022-02-28 10:34:07–2025-02-27 10:34:07
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	-
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	-
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	-
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	DocLogix v12.8.7.0
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Tikrinant dokumentą nenustatyta jokių klaidų (2023-05-11 10:11:18)
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir ją atspausdinęs darbuotojas	2023-05-11 10:11:18 atspausdino Vita Vaitekūnė
Paieškos nuoroda	-
Papildomi metaduomenys	-